بررسی عوامل استرس‌زای شغلی در پرستاران شاغل در بیمارستانهای وابسته به دانشگاه علوم پزشکی شهرکرد در سال ۱۳۸۲

ندا پروین[۱]- افسانه کاظمیان[۲]- علی حسن‌پور دهکردی[۳]- اعظم علوی[۳]

چکیده

زمینه و هدف: استرس عمومی‌ترین مسأله روزمره زندگی انسان امروزی می‌باشد. دنیای صنعتی و پیشرفتهای روزافزون آن، اگرچه باعث آسایش جسمی افراد شده ولی بار فکری آنها را افزایش داده است. فشارهای شغلی در حدّ مطلوب برای پیشرفت کار لازم می‌باشند، ولی در صورتی که از حدّ فراتر روند منجر به بروز استرس شغلی می شوند و سلامتی کارکنان را به خطر می‌اندازند. از طرفی استرس شغلی می‌تواند اهداف سازمان را به خطر انداخته و کیفیت عملکرد فرد را کاهش دهد. با توجه به مواجهه پرستاران با عوامل استرس‌زای مختلف در محیط کار، مطالعه حاضر با هدف تعیین عوامل استرس‌زای شغلی در پرستاران انجام شد.

روش تحقیق: در این مطالعه توصیفی، تمامی پرستاران شاغل در یکی از بیمارستانهای دانشگاه علوم پزشکی شهر کرد (رسمی، آزمایشی، پیمانی و شرکتی)، مورد بررسی قرار گرفتند. ابزار پژوهش شامل پرسشنامه استاندارد استرس پرستاران (Toft و Anderson) و پرسشنامه خودساخته جهت جمع‌آوری مشخصات فردی جامعه پژوهش بود. داده‌های جمع‌آوری شده با استفاده از نرم‌افزار SPSS و آزمونهای آماری توصیفی و تحلیلی در سطح معنی‌داری $P\leq ۰/۰۵$ مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفتند.

یافته‌ها: در مجموع ۱۵۱ نفر مورد ارزیابی قرار گرفتند. بیشتر پرستاران استرسی با شدّت متوسط را تحمل می‌کردند؛ همچنین بین امتیاز تمام اجزای استرس شغلی بررسی شده و امتیاز کل استرس شغلی ارتباط مثبت آماری مشاهده گردید ($P<۰/۰۰۱$)؛ عامل عدم اطمینان از درمان بیشترین ارتباط را با شدت کل استرس شغلی پرستاران نشان داد. خصوصیات فردی با استرس شغلی افراد ارتباط معنی‌داری نشان ندادند ($P>۰/۰۵$).

نتیجه‌گیری: با توجه به نتایج تحقیق، استفاده از شیوه‌های مناسب پیشگیری و مقابله، در دو بعد فرد و سازمان در جهت کاهش استرس شغلی پرستاران پیشنهاد می‌گردد.

واژه‌های کلیدی: استرس شغلی؛ استرسور؛ پرستار

فصلنامه علمی دانشکده پرستاری و مامایی دانشگاه علوم‌پزشکی بیرجند (دوره ۲؛ شماره ۳و۴؛ سال ۱۳۸۴)

[۱] نویسنده مسؤول؛ کارشناس ارشد روانپرستاری؛ مرکز تحقیقات گیاهان دارویی، دانشگاه علوم پزشکی شهرکرد
آدرس: شهر کرد- دانشگاه علوم پزشکی شهر کرد- مرکز تحقیقات گیاهان دارویی
تلفن: ۰۹۱۳۱۸۳۰۲۴۷ نمابر:- پست الکترونیکی: np285@yahoo.com
[۲] عضو هیأت علمی گروه مامایی دانشکده پرستاری و مامایی دانشگاه علوم پزشکی شهرکرد
[۳] عضو هیأت علمی گروه پرستاری دانشکده پرستاری و مامایی دانشگاه علوم پزشکی شهرکرد

[Downloaded from mcj.bums.ac.ir on 2026-11-02]

مقدمه

استرس بخشی از زندگی روزمره انسانها می‌باشد؛ در این میان آن چه مهم است توجه به تفاوت موجود بین میزان معمول و بیش از حدّ آن است؛ زیرا رساندن استرس به حد صفر امری غیر ممکن می‌باشد. حدّ متعادل استرس فرد را در دستیابی به حداکثر عملکرد یاری می‌دهد؛ در حالی که استرس بیش از حدّ موجبات عدم تحرک و فعالیت فرد را فراهم می‌کند (۱).

استرس شغلی یکی از انواع روزمره استرس می‌باشد؛ زیرا افراد شاغل بیش از یک سوم زندگی پس از بلوغ خود را در محیطهای کاری و همراه با انواع عوامل استرس‌زا می‌گذرانند (۲).

در صورتی که بین نیازهای شغلی و توانایی و استعداد فرد شاغل، تناسب وجود نداشته باشد، استرس شغلی و پاسخهای جسمی و روانی در او مشاهده می‌شود (۳).

از جمله مشخصات یک سازمان سالم، توجه به سلامت جسمی و روانی کارکنان می‌باشد. استرس شغلی یکی از موضوعات مهم مورد مطالعه در رفتار سازمانی می‌باشد که به دلایل مختلف در مدیریت نیروی انسانی راه پیدا کرده است (۴).

عوامل استرس‌زای شغلی متعدد می‌باشند و می‌توان آنها را به دو گروه درون سازمانی و برون سازمانی تقسیم کرد؛ از جمله عوامل درون سازمانی، عوامل مربوط به محیط و شرایط فیزیکی محل کار، عوامل مربوط به نوع شغل مثل بار کاری و عوامل گروهی مانند کمبود حمایت گروهی می‌باشد. خانواده و وضعیت مالی از جمله عوامل برون سازمانی مطرح می‌باشند (۵).

در بعد کلّی، استرس شدید در محل کار، هم برای فرد و هم برای سازمان موجب به بار آمدن خسارت و هزینه‌های فراوان می‌شود و سلامت شاغلین به عنوان مهمترین عوامل تأثیرگذار بر تولید، در اثر استرس‌های شغلی در معرض خطر قرار می‌گیرد (۱).

در این میان بیمارستانها نیز همانند یک واحد تولیدی و صنعتی، متشکل از عوامل تولید از جمله سرمایه، نیروی انسانی، فناوری و مدیریت می‌باشند که در جهت تولید محصولی به نام حفظ، بازگشت و ارتقای سلامت انسانها گام برداشته و پرستاران از جمله نیروهای انسانی این مراکز می‌باشند (۶).

اعتصابهای مکرّر کادر درمان در اغلب کشورهای غربی نشان می‌دهد که این مشاغل، برای شاغلین آن توأم با استرس بالا می‌باشد؛ در حالی که انجمن ملی ایمنی حرفه‌ای آمریکا پرستاری را در رأس ۴۰ حرفه با استرس بالا و شیوع بالای بیماریهای ناشی از استرس معرفی کرده و این حرفه را در رأس حرف پر استرس در بین مشاغل بهداشتی مطرح می‌نماید (۸،۷).

گزارش شده است که ۹۳٪ پرستاران به شکل مرتب تحت تأثیر عوامل استرس‌زای شغلی قرار می‌گیرند و این مورد نشان‌دهنده مواجهه زیاد پرستاران با عوامل استرس‌زای شغلی می‌باشد (۹).

در حرفه پرستاری عوامل استرس‌زای شغلی متعددی وجود دارند؛ از جمله این عوامل، کار به شکل نوبتی، بار کاری، تعارض با همکاران، تماس مکرّر با رنج و مرگ بیماران، کمبود منابع حمایتی و کمبود وقت برای رسیدگی به مشکلات و نیازهای روحی و عاطفی بیمار و خانواده‌اش می‌باشد (۱۰).

در بیمارستانها اغلب با پرستارانی برخورد می‌کنیم که هنگام ورود به حرفه پرستاری افرادی منظم، دلسوز و علاقه‌مند بوده‌اند ولی پس از سالها کار و برخورد با انبوه مشکلات و فشارهای روحی، احساس فرسودگی کرده و حتی متمایل به کناره‌گیری از شغل خود می‌باشند (۱۱).

از آنجا که سلامت جسمی و روحی پرستاران به شکل مستقیم با کیفیت عملکرد آنها در مراقبت از بیماران در ارتباط می‌باشد و از طرفی وجود محیطهای کاری سالم و برخوردار از بهداشت روانی در کلیه سازمانها موجبات پیشگیری از بروز افسردگی، اضطراب، ناامیدی و فرسودگی شغلی شاغلین را فراهم می‌کند و در نهایت موجب افزایش رضایتمندی و علاقه به کار و افزایش بازده کاری می‌گردد، مطالعه حاضر با هدف تعیین عوامل استرس‌زای شغلی در پرستاران انجام شد.

روش تحقیق

در این مطالعه توصیفی که بر روی پرستاران شاغل در بیمارستانهای وابسته به دانشگاه علوم پزشکی شهر کرد در سال ۱۳۸۲ انجام گردید، متغیر اصلی، استرس شغلی و مشخصات فردی و حرفه‌ای به عنوان متغیر زمینه‌ای در نظر گرفته شد. با استفاده از پرسشنامه استاندارد استرس پرستاران (Toft و Anderson) که شامل ۷ جزء استرس ناشی از رنج و مرگ بیماران، تعارض با پزشک، تعارض با سایر پرستاران، بار کاری،

[Downloaded from mcj.bums.ac.ir on 2026-11-02]

کمبود منابع حمایتی، عدم آمادگی کافی و عدم اطمینان در مورد درمان می‌باشد، بررسی گردید. این پرسشنامه توسط یک طیف چهار مرحله‌ای شامل: هرگز، گاهی، اغلب و خیلی زیاد با نمره‌گذاری صفر تا سه و کمترین نمره (۰) و بیشترین نمره (۱۰۲) نمره‌گذاری شده است. افزایش امتیاز نشان‌دهنده بالا بودن شدت استرس شغلی می‌باشد؛ در این تحقیق همچنین از پرسشنامه‌ای خودساخته شامل مشخصات فردی (سن، جنس، وضعیت درآمد، وضعیت تأهل، محل خدمت، سنوات خدمت، ساعات کار ماهیانه، وضعیت مسکن، تعداد فرزند و نوع استخدام)، ویژگیهای فردی و حرفه‌ای افراد نیز مورد مطالعه قرار گرفت.

نمونه‌گیری در این تحقیق به روش سرشماری انجام شد. معیار ورود به مطالعه، اشتغال در یکی از بیمارستانهای وابسته به دانشگاه علوم پزشکی شهرکرد و دارا بودن مدرک فوق دیپلم و یا لیسانس پرستاری بود؛ همچنین افرادی که در سال گذشته با رویدادهای استرس‌زای شدید مواجه بوده‌اند و یا طبق جدول هولمز و راحه، نمره بیشتر از ۱۵۰ اخذ کردند، از مطالعه حذف شدند.

داده‌های جمع‌آوری شده با استفاده از نرم‌افزار SPSS و آزمونهای آماری توصیفی و تحلیلی مانند توزیع فراوانی و همبستگی پیرسون در سطح معنی‌داری P≤۰/۰۵ مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفتند.

یافته‌ها

در مجموع ۱۵۱ پرستار واجد شرایط مورد مطالعه قرار گرفتند. میانگین سنی بیشتر آنان، ۲۵ سال بود و بین ۱-۵ سال سابقه کار داشتند (۶۰٪).

بیشتر واحدهای پژوهش (۶۲/۹٪) استرسی در حدّ متوسط را متحمل شده بودند (جدول ۱)؛ از میان عوامل استرس‌زای شغلی مورد بررسی، عدم اطمینان از درمان، بیشترین همبستگی آماری را با کل استرس شغلی نشان داد. سؤالاتی مانند: عدم دریافت اطلاعات کافی از پزشکان، تجویز داروهایی که به نظر پرستاران غلط می‌باشد و عدم حضور بموقع پزشک، از جمله مواردی بود که مورد بررسی قرار گرفت (P<۰/۰۰۱)؛ همچنین بین امتیاز تمام اجزای پرسشنامه استرس شغلی و امتیاز کلی استرس شغلی ارتباط مثبت و معنی‌دار آماری مشاهده شد (P<۰/۰۰۱).

عامل عدم آمادگی کافی، کمترین اهمیت را در بین سایر عوامل استرس‌زای شغلی در بین پرستاران به خود اختصاص داد.

در این تحقیق، بیشتر پرستاران زن و متأهل بودند (۷۰٪)؛ همچنین بیشتر آنان به شکل نوبت کاری در گردش و استاف بخش کار می‌کردند (۹۰٪).

بیشتر پرستاران (۹۰٪) از آنها از وضعیت درآمد خود ناراضی بودند. ساعت کاری بیشتر آنان (۵۵٪) کمتر از ۲۰۰ ساعت بود. با توجه به جمعیت کم شاغلین در بخش مراقبتهای ویژه، بیشتر پرستاران در بخشهای عمومی مشغول به خدمت بودند.

عوامل فردی با استرس شغلی رابطه معنی‌دار آماری نشان ندادند؛ تنها افراد مجرد نمرات استرس بالاتری را نسبت به افراد متأهل کسب کردند ولی بین این دو گروه نیز تفاوت معنی‌دار آماری مشاهده نشد (P>۰/۰۵).

توزیع فراوانی واحدهای پژوهش بر حسب امتیاز استرس شغلی در جدول ۲، نشان داده شده است.

جدول ۱- توزیع فراوانی واحدهای پژوهش بر حسب امتیاز استرس شغلی

امتیاز استرس	تعداد	درصد
خفیف (۳۹-۰)	۴۶	۳۰/۵
متوسط (۶۲-۴۰)	۹۵	۶۲/۹
شدید (۱۰۲-۶۳)	۱۰	۶/۶
جمع	۱۵۱	۱۰۰

جدول ۲- تعیین ارتباط امتیاز اجزای استرس شغلی با امتیاز کل استرس شغلی

عامل استرس‌زا	میانگین و انحراف معیار	نتایج آماری
مرگ و رنج بیماران	۱۰/۶۵±۴/۱۴	P<۰/۰۰۱ ؛r=۰/۶۲۰
تعارض با پزشک	۵/۶۵±۲/۷۵	P<۰/۰۰۱ ؛r=۰/۶۲۴
عدم آمادگی کافی	۲/۴±۱/۷۵	P<۰/۰۰۱ ؛r=۰/۴۳۶
کمبود منابع حمایتی	۴/۰۷±۲/۰۳	P<۰/۰۰۱ ؛r=۰/۴۴۶
تعارض با سایر پرستاران	۵/۱۹±۲/۴۵	P<۰/۰۰۱ ؛r=۰/۵۵۳
بار کاری	۱۰/۸۶±۳/۵۶	P<۰/۰۰۱ ؛r=۰/۶۳۹
عدم اطمینان در مورد درمان	۵/۶۱±۲/۴۸	P<۰/۰۰۱ ؛r=۰/۷۱۰
جمع	۴۴/۴۳±۱۹/۱۶	

[Downloaded from mcj.bums.ac.ir on 2026-11-02]

بحث

در این پژوهش بیشتر پرستاران، استرسی در حدّ متوسط را متحمل شده بودند؛ انتظار می‌رود پرستاران به دنبال مواجهه طولانی مدت با عوامل استرس‌زای شغلی از جمله مرگ و رنج بیماران، پاسخگویی به نیازهای عاطفی بیمار و خانواده و فشار کار ناشی از کمبود نیروی انسانی، استرس بیشتری را متحمل شوند و می‌توان آن را با عامل سرسختی پرستاران مربوط دانست؛ این یافته با مطالعه پیامی در بررسی وضعیت حمایتهای اجتماعی در پرستاران بخشهای ویژه درسال ۱۳۷۴ همخوانی دارد. در مطالعه وی، ۷۵/۶٪ از پرستاران استرسی در حدّ کم تا متوسط را تجربه کرده بودند (۱۲)؛ به علاوه گزارش جنتی و همکاران، در بررسی وضعیت استرس شغلی پرستاران شاغل در بیمارستانهای استان مازندران در سال ۱۳۷۸ نیز با این یافته مطابقت دارد؛ در گزارش ایشان، ۷۲/۸۶٪ از پرستاران در محل کار خود استرسی در حدّ متوسط را تجربه کرده بودند (۴)؛ جالب آن که عبدی نیز در پژوهش خود که با هدف بررسی میزان استرس شغلی و ارتباط آن با فرسودگی شغلی در پرستاران بخشهای ویژه انجام شد، به این نتیجه رسید که پرستاران شاغل در این بخشها استرسی را متحمل نمی‌شوند (۱۳).

تفاوت موجود در بین این یافته‌ها ممکن است به علت استفاده از پرسشنامه‌های مختلفی که عوامل استرس‌زای دیگر را مورد ارزیابی قرار داده‌اند، قابل توجیه باشد؛ به علاوه شرایط کاری متفاوت در بیمارستانهای شهرهای مختلف در سطح کشور از دیگر علل ممکن در این مورد می‌باشد.

عامل عدم اطمینان از درمان، بیشترین رابطه آماری را با استرس شغلی پرستاران نشان داد که این یافته با مطالعه عطار و محمدی، در بررسی عوامل استرس‌زای پرستاران بخش فوریتها مطابقت دارد (۱۴).

راژبام، بی‌احترامی پزشکان نسبت به پرستاران را از جمله مهمترین عوامل استرس‌زای پرستاران شاغل در بخشهای ویژه در نوبت کاری ثابت صبح و شب مطرح نموده است (۱۵).

نتایج پژوهش نشان می‌دهد که افراد مجرّد امتیاز استرس بالاتری نسبت به افراد متأهل کسب کرده و عامل وضعیت تأهل تنها خصوصیت فردی است که با استرس شغلی در ارتباط می‌باشد. این یافته با مطالعه منجمی هماهنگ می‌باشد؛ وی در بررسی وضعیت استرس شغلی پرسنل مدارک پزشکی بین وضعیت تأهل و استرس شغلی ارتباط مشاهده کرد (۱۶).

از نظر سایر خصوصیات فردی، جنتی و همکاران، در بررسی خود فقط ارتباط بین دو عامل نوبت کاری و منبع درآمد اضافی با استرس شغلی را گزارش کرد ولی بین سایر مشخصات فردی و استرس شغلی پرستاران ارتباطی مشاهده نشده بود (۴).

نتیجه‌گیری

با توجه به نتایج این تحقیق، می‌توان به لزوم توجه هر چه بیشتر به مشکلات کاری پرستاران و بخصوص وضعیت سلامت و بهداشت روانی آنها پی برد. برای کاهش این مشکلات با برنامه‌ریزی در سطوح فرد و سازمان و برگزاری کلاسهای آموزشی مناسب در زمینه آموزش روشهای پیشگیری از استرس و راههای مقابله مؤثر با آن، می‌توان در جهت رفع و یا کاهش مشکلات و فشارهای شغلی پرستاران گام برداشت و به دنبال آن شاهد افزایش هر چه بیشتر کیفیت عملکرد آنها بود.

تقدیر و تشکر

در پایان از تمامی کارکنان پرستاری شاغل در دو مرکز کاشانی و هاجر شهرکرد که در انجام این پژوهش ما را یاری دادند، تشکر و قدردانی می‌گردد.

منابع:

۱- مورگان فلیپ. استرس شغلی. ترجمه: زاهدی م ر، زارعان ج. شهرکرد: انتشارات روز مهر؛ ۱۳۷۸.

۲- بهروزی ع. استرس در کار. فصلنامه بهداشت روان. ۱۳۸۰؛ شماره ۶: ۴۲-۴۸.

3- Levy BS, Wegman DH. Occupational Health. 4th ed. Lippincott; Williams & Wilkins; 2000.

۴- جنتی ی، یعقوبیان،م. بررسی وضعیت تنیدگی شغلی در پرستاران شاغل در بیمارستانهای استان مازندران در سال ۱۳۷۸. مجله علمی دانشکده پرستاری و مامایی همدان. ۱۳۸۰؛ ۱۰ (۱۹): ۱-۷.

[Downloaded from mcj.bums.ac.ir on 2026-11-02]

۵- دقیقی ر، فرهنگی ع ا. تنش در محیط کار. تهران: انتشارات نگرش روز؛ ۱۳۷۹.

۶- استفان جی دوکت. کاربرد پژوهش عملیات در مدیریت بیمارستان و برنامه‌ریزی بهداشت و درمان. ترجمه: کریم‌زادگان ح. تهران: انتشارات معاونت پژوهشی وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی؛ ۱۳۷۳.

7- Simmons BL, Nelson DL. Eustress at work: the relationship between hope and health in hospital nurses. Health Care Manage Rev. 2001; 26 (4): 7-18.

۸- بهادران پ، عریضی ح ر، انجذاب پ. ارتباط تنیدگی شغلی با ویژگیهای ماماها. مجله علمی دانشکده پرستاری و مامایی اصفهان. ۱۳۸۰؛ ۱۷ (۳): ۴۰.

۹- قاسم‌زاده ف. بررسی تأثیر آرامسازی به شیوه تجسم هدایت شده بر تنش ناشی از حیطه کار پرستاران. پرستاری و جامعه. ۱۳۸۱؛ (۱۲): ۶-۸.

10- Wendy L, Maurier HC. Northcoti. job uncertainty a health Carnd health status for nurses during restructuring of e in Alberta. West J Nursing Res. 2000; 22 (5) 623-21.

۱۱- اسفندیاری غ. بررسی میزان فرسودگی در کادر پرستاری شاغل در بیمارستانهای سنندج سال ۱۳۸۰. مجله دانشگاه علوم پزشکی کردستان. ۱۳۸۱؛ ۶ (۱): ۳۱-۳۵.

۱۲- پیامی م. بررسی وضعیت حمایتهای اجتماعی و ارتباط آن با فرسودگی شغلی پرستاران بخشهای ویژه. [پایان نامه کارشناسی ارشد پرستاری].دانشکده پرستاری دانشگاه تربیت مدرس. سال ۱۳۷۴.

۱۳- عبدی ه. بررسی میزان تنیدگی ناشی از محیط کار و ارتباط آن با فرسودگی شغلی پرستاران در بخشهای مراقبت ویژه در شهرستان یزد. [پایان نامه کارشناسی ارشد پرستاری]. دانشکده پرستاری و مامایی. دانشگاه علوم پزشکی ایران. سال ۱۳۷۳.

۱۴- عطار ف، .محمدی ح. بررسی عوامل تنش‌زایی در پرستاران بخش فوریت. فصلنامه اصول بهداشت روانی. ۱۳۷۸؛ ۱ (۲): ۸۰-۸۵.

۱۵- راژبام ا. مقایسه عوامل تنیدگی آور شغلی در پرستاران صبحکار و شبکار ثابت بخش مراقبتهای ویژه در بیمارستانهای وابسته به وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی در شهر تهران. [پایان‌نامه کارشناسی ارشد پرستاری].دانشکده پرستاری و مامایی، دانشگاه علوم پزشکی شهید بهشتی. سال ۱۳۷۳.

۱۶- منجمی ف. بررسی وضعیت استرس پرسنل مدارک پزشکی شاغل در بیمارستانهای آموزشی دانشگاه علوم پزشکی و خدمات درمانی ایران. [پایان‌نامه کارشناسی ارشد مدارک پزشکی]. دانشگاه علوم پزشکی ایران. سال ۱۳۷۵.

[Downloaded from mcj.bums.ac.ir on 2026-11-02]

Title: Evaluation nurses' job stressors in Shahrekord hospitals affiliated to medical university in 2002.

Authors: N. Parvin[1], A. Kazemian[2], A. Hassan Poor[2], A. Alavi [2]

Abstract

Background and Aim: Stress is a common problem nowadays in human life. Although industrial life have brought us physical peaces and comfort but on the other hand we are more mentally involved. Occupational stressors can threaten the employees' health. This can endanger organizational goals and individuals' function quality. Since the nurses face different occupational stressors at work, this study has tried to determine occupational stressors in nurses.

Materials and Methods: This is a descriptive study. 151 nurses who works in hospitals affiliated to Shahrekord University of medical science were selected by convenience sampling. Data was collected by questionnaires of personal characteristic and job stressors, and then were analyzed with SPSS soft ware.

Results: The results showed that most of nurses have moderate degree of occupational stress. There was a positive statistical relation between sub scores and total score occupational stressor .There was no significant relation between individual characteristic and occupational stressor.

Conclusion: Regarding the association between occupational stressors and general health of nurses and the importance of general health in their nursing care quality, it seems essential to pay close attention to nurses´ occupational stressors and general health in level of prevention and treatment.

Key Words: Nurse; Job stressor; Stress

[1] Corresponding author, MSc. in Nursing, Shahr-e-Kord University of Medical Sciences, Shahr-e-Kord, Iran.
np285@yahoo.com
[2] Instructor, Faculty of Nursing and Midwifery, Shahr-e-Kord University of Medical Sciences, Shahr-e-Kord, Iran.

[Downloaded from mcj.bums.ac.ir on 2026-11-02]